

Amerikaanse ervaringen

Dit voorjaar heb ik enkele maanden geleefd in de Verenigde Staten. Amerika, vanouds een naam vol hoop en belofte. Maar al was de natuur prachtig, de samenleving was een schokkende ervaring. De problemen zijn veel groter dan je vanuit Nederland kunt vermoeden: enorme sociale en rassentegenstellingen, een gebrekkig onderwijs en een slecht georganiseerde gezondheidszorg.

Ik kwam in januari, een dag vóór de inauguratie van Clinton en ik ging weg in juni, toen zijn populariteit op een dieptepunt was beland. In januari waren er grote verwachtingen van Clintons energieke aanpak. Zijn oproep om samen te werken aan een beter Amerika en daarvoor offers te brengen leek op brede steun te kunnen rekenen. Vijf maanden later was er weinig van dat elan over. De weerstanden in het Congres bleken groter dan verwacht en Clinton maakte een aantal tactische blunders. Zolang het bij algemene oproepen bleef, was iedereen tot offers bereid, vooral door anderen. Maar voorstellen voor noodzakelijke belastingverhogingen zijn gezien de dominante anti-overheidshouding nog steeds een politieke doodzonde.

Belangrijker echter is dat de problemen van de VS op dit moment zo groot zijn, dat niemand hier als president lijkt te kunnen slagen. Dat besef je pas goed als je er een paar maanden woont en er dagelijks mee geconfronteerd wordt, bijvoorbeeld door de vele bedelaars op straat. In dit land waar rijkdom schaamteloos wordt geëtaled, is 1 à 2% van de bevolking dakloos. Het ergste daarbij is dat veel mensen dit verschijnsel volledig normaal vinden, met alle rationalisaties vandien. Zo probeerde een katholieke broeder mij ervan te overtuigen dat de daklozen vrijwillig kiezen voor een leven op straat. In de ogen van veel Amerikanen lijkt een gemiddelde VVD-er dan ook een gevaarlijke socialist. Op het gebied van de gezondheidszorg (mijn voornaamste studieterrein) zijn de problemen gigantisch. Iedereen is het erover eens dat het zo niet langer kan (maar niet over hoe het wel moet). Een derde van de Amerikanen is niet of onvoldoende verzekerd tegen ziektekosten en toch betalen ze daarvoor per persoon de helft meer dan Nederlanders. Ook hier blijft het extreem individualistische karakter van de Amerikaanse samenleving. In

Nederland zou in zo'n situatie het belangrijkste argument een beroep op solidariteit of gerechtigheid zijn: je laat mensen die ziek zijn toch niet op straat creperen. In de VS is de voornaamste motor voor hervorming welbegrepen eigenbelang: het besef van veel mensen uit de middenklasse dat dit ook hen kan overkomen.

Isolement van homo's

Ik woonde in Berkeley, vlakbij San Francisco, het homo-toevluchtsoord aan de Westkust. Het sociale isolement van de homo's en lesbiennes is in de VS nog groot, zelfs in het progressieve Berkeley. Via via leerde ik in het studentenhuus waar ik woonde tien homo's en lesbiennes kennen. Daarvan durfden er maar drie min of meer openlijk voor hun homoseksualiteit uit te komen. In veel gevallen betekent openlijkheid grote problemen met familie, vrienden of werkgever. De discussie over homo's in het leger is hiervan maar een al te treurige afspiegeling. Er waren in die discussie overigens uitgebreide tv-documentaires over de homo's in het Nederlandse leger. Voor veel Amerikaanse homo's is Nederland een symbool van vrijheid. In San Francisco is een grote homo wijk, net zoals je overigens ghetto's voor Latino's, Chinezen en zwarten hebt. Onvoorstelbaar is de invloed van AIDS op de ho-

mogemeenschap (die mede daardoor steeds meer een voorbeeld van een echte, solidaire gemeenschap wordt). Naar schatting de helft van de homo's in San Francisco is seropositief. In februari hing van het stadhuis de vlag halfstok: er waren 10.000 inwoners aan AIDS gestorven (op een stad zo groot als Amsterdam). Helaas zal de verspreiding nog wel doorgaan, mede door de dubbele moraal die seks vrijwel onbespreekbaar maakt. En zolang de voornaamste slachtoffers 'toch maar' homo's, zwarten en Latino's zijn, maken veel overheden zich niet echt druk.

Tekenen van hoop

Veel negatiefs dus, ik werd er behoorlijk somber van. Valt er dan helemaal niets positiefs te melden? Gelukkig wel. Ik denk aan de indrukwekkende Gay March in Washington, waar 1 miljoen homo's en lesbiennes uit alle delen van het land bijeenkwamen om te demonstreren voor gelijke rechten. Ik denk aan die collega die haar leerlingen in een achterstandswijk probeert te leren dat je conflicten ook anders kunt oplossen dan met vechten. En ik denk vooral aan die kleine Unitarische gemeenschap in Berkeley. Toen ik voor het eerst een dienst meemaakte, had in het kerkgebouw net een week een groep daklozen geslapen waarbij de gemeentelieden ook voor eten zorgden. Enige weken later was er een inspirerend forum tegen het kappen van de Redwood bossen. Die kleine vrijzinnige geloofsgemeenschap was daarmee voor mij in die ontredde samenleving een teken van hoop, een symbool van het andere Amerika dat er gelukkig ook nog is.

WIBREN VAN DER BURG